ואמר רחמנא "איש" *איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין ואם לאו, קטן אי אתה צריך לחזור עליו - בידוע שאין לו גואלין, איתיביה אביי "איש" אין לי אלא איש, בן ט' שנים ויום אחד שראוי לביאה מנין? ת"ל "ואיש" א"ל יש לו ואינו מוליד - כתבואה שלא הביאה שליש דמי דבי חזקיה תנא "וכי יזיד איש" - איש מזיד ומזריע ואין קטן מזיד ומזריע א"ל רב מרדכי לרב אשי *מאי משמע דהאי "מזיד" לישנא דבשולי הוא? דכתיב "ויזד יעקב נזיד" *והא תנא דבי ר' ישמעאל "בן" ולא אב' היכי דמי אילימא דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות ואוליד מקמי דלקיף זקן מי איכא שהות כולי האי והא א"ר כרוספדאי "כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא ג' חדשים בלבד" אלא לאו דאיעבר מקמי דלייתי שתי שערות ואוליד מקמיה דלקיף זקן וש"מ קטן מוליד? לא, לעולם דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות ואוליד בתר דאקיף זקן ודקא קשיא דרבי כרוספדאי - כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא 'בן ולא הראוי לקרותו אב'. גופא אמר ר' כרוספדאי א"ר שבתי "כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא ג' חדשים בלבד" והאנן תנן משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן? הקיף זקן אע"ג דלא מלו ג' חדשים, מלו ג' חדשים אע"ג דלא הקיף. יתיב רבי יעקב מנהר פקוד קמיה דרבינא ויתיב וקאמר משמיה דרב הונא בריה דרב יהושע: ש"מ מדרבי כרוספדאי א"ר שבתי יולדת לשבעה אין עוברה ניכר לשליש ימיה דאי ס"ד עוברה ניכר לשליש ימיה למה לי ג', בתרי ותילתא סגיא. א"ל לעולם אימא לך *עוברה ניכר לשליש ימיה, זיל בתר רובא, אמרוה קמיה דרב הונא בריה דרב יהושע אמר ליה ובדיני נפשות מי אזלינן בתר רובא, התורה אמרה "ושפטו העדה והצילו העדה" ואת אמרת זיל בתר רובא. אהדרוה קמיה דרבינא א"ל ובדיני נפשות לא אזלינן בתר רובא והתנן *אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בג', עדותן קיימת, שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע ואי ס"ד לא אמרינן זיל בתר רובא נימא הני דוקא קא מסהדי ואכחושי הוא דקא מכחשי אהדדי, אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ורובא דאינשי עבדי דטעו בעיבורא דירחא. אמר רבי ירמיה מדפתי אף אנן נמי תנינא *בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה, ואם בא עליה יבם קנאה, וחייבין עליה משום אשת איש, ומטמא את בועלה לטמא משכב התחתון כעליון, נישאת לכהן אוכלת בתרומה, בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין עליה והיא פטורה

ואמאי

תורה אור

שמות כא

בראשית כה

במדבר לה

ואמר רחמנא איש · ולא כתיב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב "איש" אלא משום דכתיב "ואם" דמשמע פעמים שיש לו יורשים ולהכי כתיב "איש" ללמדך "איש" הוא דאיכא לספוקי שמא יוליד בנים משנתגייר ואיך רשאי להפקיע קרן שלו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים אבל קטן גר מסתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר לכהן הוא בידוע שאין לו גואלים: **איש** · גבי שפחה חרופה כתיב (ויקרא יט) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע וגו': **שלא הביאה שליש** · שאם אתה זורעה אינה צומחת: **וכי יזיד** · מדאפקיה בלשון מזיד ולא כתוב וכי ירשיע איש למימר דרוש ביה נמי האי "מזיד" מבשל: **בן ולא אב** · לגבי בן סורר ומורה בן ולא אב וקס"ד דממעט בן שכבר נולד לו בן דשוב אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא מוליד ה"ד דאיצטריך למעוטי: **אי נימא דאיעברא** · אמיה מהאי בתר דאייתי שתי שערות ושהה בו ט' חדשים להקיף זקן ובתוך כך נולד בן וקא ממעט קרא דאע"ג דראוי הוא לבן סורר ומורה נפטר בשביל שנולד לו בן: **והא א"ר כרוספדאי** · כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא שלשה חדשים בלבד ואע"ג דלא הקיף זקן אינו נעשה בן סורר ומורה לאחר ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות והשתא לא דייק טעמא דרבי כרוספדאי מהיכא ולקמן בעינן ליה, מיהו קרא לא צריך למעוטי, דאפילו לא אב הוא יהא מפטר בג' חדשים: **אלא לאו** · כי איצטריך למעוטי כגון דאוליד מקמי ג' חדשים בתר שתי שערות ועל כרחיך איעברא ו' חדשים מקמי דאייתי ב' שערות ואוליד מקמי דאקיף זקן וג' חדשים נמי לא עברו עליו ושמע מינה קטן מוליד: **לא לעולם דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות וכו'** · והאי דקאמר רבי ישמעאל "בן" ולא אב' לא כשילדתו אמו כבר לבנו - קא ממעט דבלאו הכי מפטר מדין בן סורר ומורה או בג' חדשים או בהקפת זקן: **אלא כי אתא רב דימי** · פרשה לדתנא דבי רבי ישמעאל דאתא לאשמועינן האי דרבי כרוספדאי דמי שעברו עליו ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות פטור והיינו "בן" ולא הראוי להיות אב והיינו לאחר ג' חדשים אחר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה משהביא שתי שערות והיא מתעברת: **והא אנן תנן עד שיקיף** · אבל בג' חדשים לא מיפטר: **הקיף** · אשמועינן מתני' דמפטר אפי' ממהר להקיף מקמי דמלוי ורבי כרוספדאי אשמעינן מלוי אע"ג דלא הקיף ונפקא לן מדתנא דבי ר' ישמעאל בן ולא הראוי להיות אב: **ש"מ** · מדלא קרי ליה ראוי לקרותו אב' עד ג' חדשים ש"מ אפי' אשתו היתה יולדת לשבעה אינו ניכר בפחות מג' חדשים, דאי לשליש ימים ניכר, בתרי ירחי ותילתא' נפטר כל אדם מדין סורר ומורה דהא ראוי לקרותו אב' ונפקא מינה לאשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת ונתעברה - ספק מן הראשון ספק מן האחרון אם הוכר עוברה לב' חדשים ושליש' לבעולי האחרון ודאי מן הראשון דאפילו היא עתידה לילד לשבעה לאחרון לא היה ניכר לשליש ימיה: **זיל בתר רובא** · להכי לא מפטר כל אדם בתרי ירחי ותילתא לאחר הבאת שתי שערות דלא קרינן ביה "ראוי" דאזלינן בתר רוב נשים שיולדות לט' ואין עוברה ניכר בפחות מג' חדשים: **והצילו העדה** · לדון לזכות ואנן מצינן לפטריה משום האי טעמא דראוי להיות אב ביולדת לז' ואת אמרת זיל בתר רובא ולא מפטר עד שראוי לקרותו אב ביולדת לט' כרוב נשים: **בעיבורו של חדש** · שהיה חדש שעבר מלא ור"ח ביום ל"א וזה שאמר בג' סבור שהחדש שעבר חסר וחשב ר"ח מיום ל': **ואי לא אזלינן בתר רובא** · דאינשי דעבידי דטעו בעבורא דירחא אמאי מצרפין לסהדותייהו וקטלינן ליה להאי נימא לא טעה אלא האי דוקא ג' אמר והאי דוקא אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחד: **אף אנן נמי תנינא** · דאזלינן בתר רובא וקטלינן: **מתקדשת בביאה** · אם מסרה אביה לאחד לבא עליה לשום קדושין אבל לא מדעת עצמה דאין מעשה קטנה כלום: **קנאה** · ליורשה וליטמא לה ולאכול בגטו ובלא חליצה, ובלבד שיקבל אביה את גיטה: **וחייבין עליה משום אשת איש** · אם קבל אביה קדושיה מאיש אחד ובא עליה איש אחר: **ומטמא את בועלה** · בנדתה: **לטמא משכב התחתון כעליון** · כבר פירשתיו בפ' ד' מיתות (דף נה:) שיהא תחתונו כעליונו של זב שמטמא אוכלין ומשקין אפילו לא נגע בו מפני ששכב עליו אבל פחותה מבת שלש הבא עליה בנדותה אינו כבועל נדה אלא כנוגע בנדה ואין משכבו מטמא אפילו אוכלין ומשקין אפילו נגע בו דנוגע בנדה אינו אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא כלים ואפילו נגע וכ"ש דאינו מטמא משכב בלא נגיעה: **נשאת לכהן** · ע"י קדושי אביה ואמרו רבנן אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וזו אם נכנסה לחופה אוכלת אבל פחותה מב"ג אפילו נכנסה לחופה אינה אוכלת אע"ג דגדולה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת, אלמא לאו בביאה תליא מילתא אלא בחופה מיהו ראויה לביאה בעינן וכל שאין לה ביאה אין לה חופה: **בא עליה אחד מן הפסולין** · כגון כותי חלל נתין וממזר עשאה חללה ופסלה כדאמרינן ביבמות (דף סח.) כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: **והיא פטורה** · מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשין קתני מיהא חייבין עליה משום אשת איש וקס"ד חייבין מיתה קאמר ובמזיד:

ואמאי

בידוע שאין לו גואלים · וא"ת דמשמע דקטן בידוע שאין לו גואלים משום דאינו מוליד וכן בפ' אין בין המודר (נדרים דף לה:) זאת תורת היולדת בין גדולה בין קטנה ופריך קטנה בת לידה היא מאי קושיא הא אמרינן לקמן בשמעתין דורות הראשונים היו מולידין בח' שנים ויש לומר דאף ע"פ שבדורות האחרונים נתנו חכמים סימן להבאת שערות לקטנה בת י"ב שנה ויום אחד ולקטן בן י"ג שנה ויום אחד בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות היה זמן גדלות מקודם הרבה והא דקאמר לקמן וכי עבד בצלאל משכן בר י"ג שנה הוה דכתיב איש איש ממלאכתו התם רוצה להוכיח על דורות הראשונים דאפילו כי אזלת בתר דורות דהשתא לפי שלא תרצה להוכיח שנחשבים גדולים בפחות מי"ב בעל כרחיך בר תליסר שנין הוה:

אחד אומר בשנים בחדש · פירשתיה לעיל בפרק היו בודקין (דף מ:) ד"ה שזה:

בת ג' שנים ויום אחד · פירשתי בפ' ארבע מיתות (לעיל נה:):

דל

עין משפט
נר מצוה

ו א מיי' פ"ח מהלכות גזלה הל' ז סמג עשין עג טוח"מ סי' שסז:

ז ב ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה ו סמג לאוין רכ:

מבנה

גליון הש"ס △

רש"י ד"ה קנאה וכו' שיקבל אביה את גיטה. עיין יבמות דף קט ע"א ברש"י ד"ה קטנה שהשיאה ובקידושין דף מג ע"ב ברש"י ד"ה היא ואביה. ובקידושין דף י ע"א תוס' ד"ה ומקבל:

קושיות על רבה ממקורות ומשמע שקטן מוליד

גירסת רש"ל איני

מבנה

שלבים כדי להבין הלימוד של התנא דבי ר' ישמעאל "בן" ולא אב'

נושא

דינו של ר' כרוספדאי: כל ימיו של בן סורר ומורה = ג' חדשים

שאלה: אם יש להסיק מר' כרוספדאי - דיולדת לז' אין עוברה ניכר לשליש ימיה (2⅓ חדשים) דאם היה ניכר עוברה בשליש הריונה (2⅓ חודש) הרי הוא "ראוי להיות אב" בפחות מג' חדשים ואין לחייבו כבן סו"מ ביותר מ-2⅓ חודש

מבנה

⌂ - אינו ניכר

⬠ - לעולם ניכר

אלא אנחנו הולכים אחר הרוב (ורוב אינן ניכרות עד ג' חדשים) לחייב מיתה

(הערה: בסוף, הגמ' לא רוצה להסיק שהולכים בנפשות אחר הרוב לקטלא)

מסורת הש"ס

[ב"ק קט:]

[סוטה יח.]

[ע"ש]

[יבמות לו.]

[לעיל מ. פסחים יח:]

[לעיל נה: יבמות נו: קידושין י. נדה מד:]

שמות כא:יד

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות